

Arhivi u zemlji u tranziciji

ŽIVANA HEDBELI, DOC. DR. SC.

Head of Registry Office

General Administration Office of the Croatian Parliament and the Government of the Republic of Croatia,
Trg. Sv. Marka 3, 10000 Zagreb, Croatia
e-mail: zivana.hedbeli@gmail.com

Archives in the Country in Transition

ABSTRACT

Croatian archives rather keep to themselves and are „invisible“ to the public. What will be the influences of such attitude on today's and future generations' rights on records and unbiased memory? Will future researchers have to use, instead of archival records, papers and books because those records are better preserved, easier to retrieve and far more accessible? Croatia has inherited from the former Yugoslavia bad attitude towards archives and records management. Although Croatian Constitution gives special protection to goods of special cultural and historic significance there is no developed conscience that today's records are future monuments of culture. Societies in transitions need to face the past and to know the truth what can not be done without the archives. It seems that Croatian archives still have to realize and accomplish this task.

Gli archivi nei paesi in via di transizione

SINTESI

Gli archivi croati stanno un po' sulle loro, e sono „invisibili“ al pubblico. Quali saranno gli influssi di un tale atteggiamento sui diritti delle generazioni attuali e future sui dati e su una memoria imparziale? Dovranno i ricercatori futuri usare, invece di documenti d'archivio, carte e libri perché questi dati sono meglio conservati, più facili da ricercare e molto più accessibili? La Croazia ha ereditato dall'ex Jugoslavia un cattivo atteggiamento verso gli archivi e la gestione documentale. Sebbene la Costituzione croata preveda una particolare protezione ai beni di rilevante importanza culturale e storica, non esiste una coscienza sviluppata sul fatto che i dati di oggi sono i futuri monumenti della cultura. Le società in transizione hanno bisogno di affrontare e sapere la verità, il che non può esser fatto senza gli archivi. Sembra che gli archivi della Croazia debbano ancora realizzare ed ultimare questo compito.

Arhivi držav v tranziciji

IZVLEČEK

Hrvaški arhivi so naravnani sami vase in so zato „nevidni“ za javnost. Kakšen bo vpliv takšnega vedenja na pravice do gradiva in spomina današnjih in bodočih generacij? Ali bodo bodoči raziskovalci morali namesto arhivskega gradiva uporabljati časopise in knjige, ker je tovrstno gradivo bolje ohranjeno, ga je lažje najti, in je veliko lažje dostopno? Hrvaška je od nekdanje Jugoslavije podedovala slab odnos do arhivskega gradiva in upravljanja z dokumentarnim gradivom. Čeprav hrvaška ustava posebej štiti stvari posebnega kulturnega in zgodovinskega pomena, ni razvite zavesti, da predstavljajo zapisi današnjega časa, bodoči kulturni spomeniki. Družbe v tranziciji se morajo soočiti s preteklostjo in spoznati resnico, česar pa ni mogoče doseči brez arhivov in ohranjenega arhivskega gradiva. Zdi se, da morajo hrvaški arhivi še izvesti in izpolniti to nalogo.

Arhivi u zemlji u tranziciji

APSTRAKT

Hrvatski se arhivi u popriličnoj mjeri drže po strani i „nevidljivi“ su široj javnosti. Kako će se takav stav odraziti na pravo sadašnjih i narednih generacija na gradivo i objektivnu memoriju? Hoće li buduću istraživači umjesto arhivskog koristiti bibliotečno gradivo i tisak jer su sačuvani, lakše pretraži i daleko dostupniji? Hrvatska je od bivše Jugoslavije „naslijedila“ loš stav prema uredskom i arhivskom poslovanju. Iako hrvatski ustav posebice štiti stvari od osobitog kulturnoga i povijesnoga značenja nema razvijene svijesti kako je današnje tekuće gradivo buduću spomenik kulture. Društvima u tranziciji potrebna je istina i suočavanje s prošlošću, u čemu je uloga arhiva nezaobilazna. Čini se kako ovu zadaća hrvatski arhivi tek trebaju shvatiti i savladati.

Za temu rada odlučila sam se želeći s jedne strane proučiti stanje arhiva i gradiva u zemlji u tranziciji, a s druge strane jer vjerujem kako arhivi, posebice u prijelomnim povijesnim trenucima zemlje (nacije) trebaju biti *at the front end*. U referatu ću istaknuti samo neke aspekte uloge arhiva jer bi sveobuhvatni pregled, što prelazi okvire ovog rada, zahtijevao dubinsku analizu stanja. Za primjer koristim Hrvatsku, ne kako bi hrvatsku arhivistiku istakla u pozitivnom ili negativnom smislu u odnosu na druge zemlje, već zato jer mi je kao arhivistici i građanki Republike Hrvatske (RH) stanje u mojoj zemlji najbliže.

Moderni arhivi, utemeljeni od 16. do početka 20. stoljeća, nastali su zbog potrebe čuvanja isprava i dokumenata važnih za dokazivanje prava na nacionalni identitet i državni suverenitet. Povelje, pod utjecajem historiografije, dobivaju značaj nacionalnog blaga. Država financira rad arhiva, a glavni su korisnici gradiva nacionalni povjesničari. U 19. stoljeću, radom europskih arhivista, kodificira se moderna arhivska teorija i praksa. Arhivistiku u 20. stoljeću "preuzimaju" SAD i Kanada. Najzapaženije su rasprave nastale pod utjecajem post-modernizma: arhivisti nisu pasivni čuvari gradiva već imaju aktivnu ulogu u oblikovanju memorije društva, od njih se zahtijeva nova otvorenost i transparentnost njihove uloge u stvaranju gradiva. Naglašava se kako je kod memorije jednako važno ono što se pamti kao i ono što se zaboravlja.

Znanost (u koje spadaju arhivistika i povijest) je, prema definiciji, organizirani sustav sveukupnog ljudskog znanja stečenog opažanjem procesa i pojava u prirodi i društvu, a obrađenog racionalnim, znanstveno prihvatljivim metodama. Znanost je objektivno, sistematizirano i argumentirano znanje o zakonitostima, činjenicama, pojavama i njihovim vjerojatnim uzrocima. Stečeno je i provjerenog egzaktnim promatranjem, organiziranim pokusom i pravilnim razmišljanjem. Također, znanost nije samo skup znanja, već i način razmišljanja i gledanja stvarnosti. Taj se pogled temelji na razumu, logici, kritici, sumnji te objektivnom, slobodnom i samostalnom razmišljanju. Cilj znanosti je istražiti, analizirati, opisati i objasniti stvarnost te odrediti odnos između uzroka i posljedice. Ciljevi znanosti ovise o društvenom, političkom, ekonomskom kontekstu određenog vremena i mjesta. Znanost je često legitimirala društveni poredak i strukture moći, što je često slučaj i danas.

Podjela ljudi na nacije i želja nacija za vlastitim državama jedna je od najutjecajnijih doktrina, koja obilježava razvoj modernog društva od 18. st. Najkraće rečeno nacionalna država je ona u kojoj se nacija i država geografski podudaraju, za razliku od drugih, više-nacionalnih, vrsta država poput Austro-Ugarske Monarhije, Otomanskog Carstva, SFRJ ili SSSR-a. Nacionalne države koriste naciju kao instrument nacionalnog jedinstva, društvenog i kulturnog života. Državna politika stvara uniformnu nacionalnu kulturu, promoviranjem standardnog nacionalnog jezika, uniformnim nastavnim programom, nacionalnom povijesti koja se često temelji više na mitovima i propagandi nego na činjenicama. Nacionalizam je svjetonazor koji nacionalne vrijednosti nadređuje ostalim građanskim vrijednostima, a nacionalizam je i prekomjerno isticanje prava, težnji i vrijednosti vlastite na račun drugih etničkih skupina i nacija. Nacionalizam je ponovno aktualan, uzimimo za primjer bivše Jugoslaviju, Čehoslovačku ili SSSR. Jugoslavija se raspala u krvavom ratu, i na njenom mjestu danas imamo nacionalne države¹.

Filozof Lars fra. H. Svendsen smatra: „Strah je postao osjećaj koji upravlja javnošću, a više sociologa tvrdi da se današnje društvo najbolje može opisati kao „kultura straha“. Strah je postao kulturalno uvjetovano povećalo kroz koje promatramo svijet. ... siguran čovjek živi u pouzdanom svijetu ... dok nesiguran čovjek živi u svijetu u koji se u bilo koje vrijeme može okrenuti protiv njega, u kojem mu se u svakom trenutku može izmaknuti tlo pod nogama. Strah je naročito važan politički resurs za javne vlasti, političke stranke i interesne organizacije. U vremenu u kojem stare ideologije više nemaju tako jaku motivacijsku snagu, strah postaje jedno od najistaknutijih sredstava u političkom diskursu.,,

Kathrin Meier-Rust govori o nacionalnim mitovima *made in Europe*: „200 historičara iz 30 evropskih zemalja 5 godina je radilo na poređenju pisanja nacionalnih istorija u zemljama Evrope. Rezultati ovog istraživanja su toliko porazni, da je preporuka istraživača da od pisanja nacionalne istorije treba potpuno odustati. ... Tesna povezanost između nacionalne države i pisanja istorije potiče od činjenice da su obe, i moderna nacionalna država i istorija kao moderna nauka nastale na prelazu 18. u 19. vek. Ali ključne slike veličanja sopstvene nacije stvorene su tek kada je istorija etablirana kao naučna disciplina. ... U malim zemljama, posebno ako se u njima govori nekoliko jezika i ako su sastavljene

1. U Republici Hrvatskoj Hrvati čine, prema popisu iz 2001. g., 89,6% stanovništva. <http://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatska>, (last visit 28.3.2011).

od više etničkih grupa, u formiranje nacionalne samosvesti ulažu se posebni naponi. ... Nacionalna istorija je i danas evropski izvozni artikal broj jedan. Ovaj model podjednako preuzimaju stare azijske kulture i mlade afričke države. Na Balkanu je jedna bitka vođena 1389. godine izazvala rat 1998. I u bivšim sovjetskim republikama, od Ukrajine do centralne Azije, upravo je u toku obnova tog modela. ... U 20. veku nacionalna istorija je činila sâm temelj svih fašističkih i autoritarnih režima. A kad god je trebalo legitimisati progone i genocid, gde god se postavilo pitanje granica - tu su bili i historičari da opravdaju prljavi posao.“

Vladajući sloj redizajnira i stvara povijest u skladu sa svojim potrebama. U bivšoj SFRJ glorificirana je narodnooslobodilačka borba naroda Jugoslavije tijekom II. svjetskog rata, Josip Broz Tito, bratstvo i jedinstvo... Devedesete su u zemljama proisteklim iz bivše Jugoslavije donijele „novu“ povijest.

Prema riječima profesorice povijesti Dubravke Stojanović: „Pogrešno shvatanje nacionalne istorije osnova je nacionalnog bića. ... Dok god istorija služi kao “špajz” za mitove potrebne današnjoj politici, ... Tumačenje istorije se i dalje razume kao presudno za kreiranje nacionalnog identiteta, a nastava istorije se doživljava, bar u Jugoistočnoj Evropi, kao neka vrsta predvojničke obuke, kao stalna priprema borbene gotovosti za rat koji može naići. Zato je potrebno preko nastave istorije identifikovati večne neprijatelje, izgraditi sliku morskog “drugog” prema kome mi ispadamo bolji nego što jesmo, napraviti jednu paranoičnu sliku prošlosti u kojoj su svi uvek bili protiv nas, jedinstveni u nameri da nas unište; dok smo mi ispravni, naivni i oni koji su zahvaljujući svojim vrlinama herojski preživljavali sve izazove. ... je etnocentrizam veoma jak i da se većina svetskih ili evropskih događaja vidi samo iz sopstvene vizure. ... dok je poznavanje drugih veoma slabo. Ono što je sigurno bilo naučeno, sad je zaboravljeno da bi se prilagodilo potrebnoj slici o sebi i drugima. S takvom vrstom istorijske svesti se također lakše vlada, ali se i lakše proizvode konflikti sa susednim narodima.“

Sociolog i aktivist Srđan Dvornik ističe: „Etnička je identifikacija bila osnovom romantičkog pokreta za izgradnju zakašnjelih nacija, tj. onih koje nastaju mobilizacijom na kulturnom planu, kako bi se tek na vrhuncu organizirale putem države (koje se potom, u paraleli s Baumanovim pojmom “sistemske revolucije”, tek laćaju izgradnje nacije kulturnom homogenizacijom prema unutra, obrazovnom gradnjom mitologije zajedničkog porijekla i povijesti, “izmišljanjem” tradicije iz raznoraznih zatečenih heterogenih elemenata, nametanjem jednog dijalekta ili čak konstruiranog jezika kao standarda itd.). ... U fragmentiranoj, nepredvidljivoj, kaotičnoj, pa i prijetećoj realnosti postkomunističke transformacije (koja izgleda kao sve prije negoli *tranzicija*, neki uredan prelaz k poznatom cilju, po uredno poredanim fazama), veći su izgledi da se tu realnost pokuša shvatiti “sređivanjem” kroz mitsku strukturu mišljenja. Tako će se u postojećim napetostima vidjeti manihejski sukob dobrih i zlih snaga, a u kompleksnim društvenim problemima rezultat djelovanja određenog subjekta sa skrivenim, niskim motivima, koje se “prepoznaje” na osnovi stereotipa i o njima sudi na osnovi predrasuda. U tom se modusu javljaju i mitovi obnove slavne nacionalne prošlosti (ili pak one bliže, u kojoj je vladala socijalna sigurnost pod zaštitničkom državom) te “povratka u Evropu”. ... nova je politika dočekana i kao prestanak zabrane izražavanja nacionalističkih nazora i stavova. Tako se u časopisnoj i književnoj produkciji, u medijskoj publicistici, na sportskim utakmicama i u svakodnevnom ponašanju razvio čitav niz raznovrsnih oblika izražavanja vrijednosti nacionalnoga i nacionalne pripadnosti, teorija i “teorija” o “objektivnim” čimbenicima nacionalnog identiteta, od povijesti do jezika. Hrvatski je jezik “oslobođen” politike ujednačavanja izražene Novosadskim sporazumom, premda je i dalje ostao predmetom jezičke politike, ali suprotne dotadašnjoj. ... Konačno, etno-nacionalnom svrstavanju u SFR Jugoslaviji, kao i prilikom njezina raspada, snagu je davalo i potisnuto sjećanje na teška etno-politička nasilja u Drugome svjetskom ratu i neposredno nakon njega. Režimskim potiskivanjem ono je “pošteđeno” bilo kakve prorade u obliku rasprave, historijske analize i racionalnog ovladavanja te ostavljeno mitovima i legendama o kolektivnom stradanju koje je redom veličine bilo ravno ugrožavanju cijelih etno-nacionalnih zajednica.“

Profesor filozofije politike Žarko Puhovski drži: „Iz višedesetljetne tradicije režimski zadavanoga kolektivizma postkomunistički je nacionalizam preuzeo neke od rigidnih metodičkih osobina. Kombiniran s mnogo starijim „neraščišćenim računima“ – na kojima počiva nacionalističko samorazumijevanje nacije – koji su zadugo bili zaledeni u starome režimu, ovako se je podgrijavani nacionalizam dao u nov nastavak potrage za nacionalnim identitetom. ... U hrvatskim uvjetima ... već puno desetljeće nazočan povijesni revizionizam koji se iskazivao ne samo u odnosu na tzv. NDH, nego i na njezine saveznike.“

Kako arhivi djeluju u eri povijesnog revizionizma i „novih“ povijesti?

Nakon doseljenja u 7. stoljeću na prostore na kojima danas žive Hrvati, jedno od slavenskih plemena, stvorili su svoje kraljevstvo, čiji je vrhunac u 11. stoljeću. 1102. g. Hrvati su za kralja izabrali ugarskog kralja Kolomana Arpadovića. 1527. g., nakon poraza od Turaka, Hrvatski kralj postaje Ferdinand Habsburški. Austro-Ugarska Monarhija raspada se 1918. g. nakon čega Hrvatska ulazi u sastav Jugoslavije. U trenutku raspada Austro-Ugarske na području Hrvatske postoje tri arhiva u sklopu upravnih nadležnosti: u Zagrebu, Dubrovniku i Zadru. O arhivskoj službi u modernom smislu možemo govoriti tek nakon II. svjetskog rata kada je, u razdoblju od 1956. do 1962. g., utemeljena mreža arhivskih ustanova. 1954. g. osnovano je današnje Hrvatsko arhivističko društvo (HAD).

Događanja 1980-ih, stvaranje Europske zajednice, raspad SSSR-a i blokovskog sustava, rušenje Berlinskog zida, kraj svjetskog poretka kakav je postojao od 1945. g. odrazili su se i na Jugoslaviju, u kojoj je Hrvatska bila jedna od socijalističkih republika. Opći europski demokratski pokret u republikama SFRJ jača proces izgradnje republičke državnosti i unutarnje demokracije, što dodatno pojačava postojeću snažnu političku i ekonomsku krizu.² U Srbiji se postupno oblikovalo stajalište o njezinu neravnopravnom položaju i zakinitosti. 1987. g. na čelo SK Srbije došao je Slobodan Milošević koji na mitinzima, od 1988. g., zahtijeva preuređenje Jugoslavije. Ostale republike, najprije Slovenija i Hrvatska, zagovaraju preustroj Jugoslavije na konfederalnom načelu. Tijekom ljeta 1990. g. počelo je rasti međusobno nepovjerenje Srba i Hrvata u Hrvatskoj, opća napetost, pojava radikalnih hrvatskih nacionalističkih skupina. Već od kraja kolovoza počeli su napadaji na grad Vukovar. Od kraja listopada donesen je niz uredbi o funkcioniranju raznih područja javne poslova i vlasti za vrijeme ratnog stanja ili neposredne ugroženosti i jedinstvenosti RH. 8. listopada 1991. g. Hrvatska postaje samostalna i raskida državopravne sveze s republikama koje su tvorile SFRJ. Domovinski rat i prognaničko-izbjeglička kriza u započeli su u proljeće 1991. g. Akcijama “Bljesak” i “Oluja” 1995. g. oslobođena su dotad okupirana područja. Istočna Slavonija mirno je u siječnju 1998. g. predana Hrvatskoj i reintegrirana. 18. lipnja 2004. g. Europsko vijeće promaknulo je RH u službenog kandidata za članstvo u EU. RH je 1. travnja 2009. g. postala članica NATO-a. Hrvatska bi 1. srpnja 2013. g. trebala postati 28 članica Europske Unije.

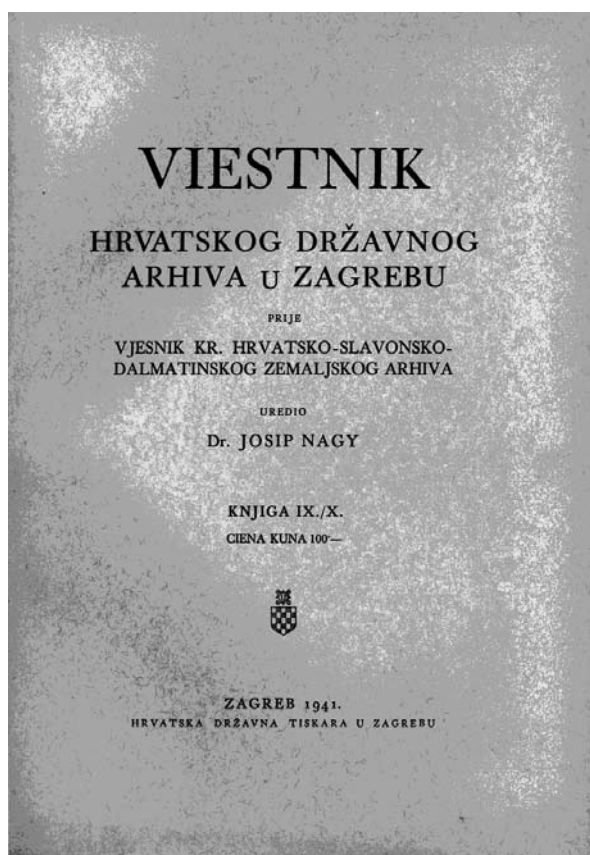
The screenshot shows a web browser window displaying the ARHINET website. The page title is "ARHINET arhivski informacijski sistem". The URL is "http://arhinet.arhiv.hr/_Generated/Pages/Stvaratelj.PublicDetails.aspx?Itemid=8304". The page content includes a navigation menu with "Naslovica", "Pretraživanje", "Stvaratelji", "ARHINET", "Pomoć", and "Kontakti". The main content area features a sidebar with icons for "KATALOZI", "ARHIVSKO GRADIVO", "DOKUMENTI", and "STVARATELJI". The central part of the page displays details for the "Hrvatski državni arhiv":

- Naziv:** Hrvatski državni arhiv
- Vrsta entiteta:** pravna osoba
- Razdoblje:** 1643 -
- Normativni nazivi:** Hrvatski državni arhiv (hrvatski)
- Povijesni nazivi:**
 - Archivum regni (1643 - 1848) (talijanski)
 - Kr. zemaljski arhiv Kraljevina Dalmacije, Hrvatske i Slavonije (1848 - 1923) (hrvatski)
 - Kr. državni arhiv u Zagrebu (1923 - 1941) (hrvatski)
 - Državni arhiv u Zagrebu (1941 - 1950) (hrvatski)
 - Državni arhiv Narodne Republike Hrvatske (1950 - 1962) (hrvatski)
 - Arhiv Narodne Republike Hrvatske (1962 - 1965) (hrvatski)
 - Arhiv Hrvatske (1965 - 1993) (hrvatski)
 - Hrvatski državni arhiv (1993 -) (hrvatski)
- Dopunski podaci:** Hrvatski državni arhiv
- Aktivnost:** Stvaratelj i dalje djeluje
- Povijest:** Kao godina osnutka uzima se 1643. kada je izrađena i stavljena u upotrebu tzv. Škrinja privilegija kao mjesto pohrane i čuvanja najvažnijih državnih dokumenata Kraljevine Dalmacije, Hrvatske i Slavonije. Ti dokumenti odnosno prava i

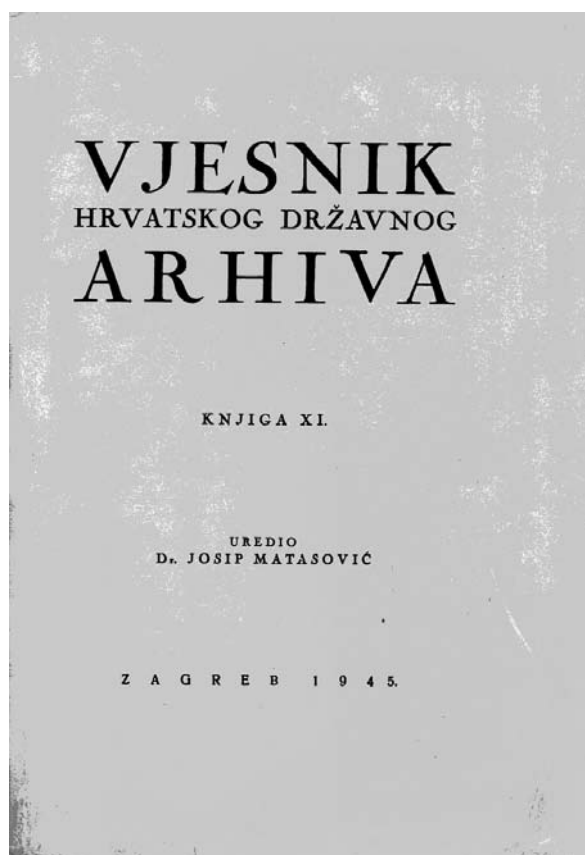
2. Nakon smrti Josipa Broza Tita postupno su do izražaja došle razlike između jugoslavenskih republika oko ustroja i opstanka federacije.

1993. g. Arhiv Hrvatske postao je Hrvatski državni arhiv (HDA). Iz on-line HDA obični građanin ne može saznati da je sadašnji naziv Arhiva identičan onomu iz razdoblja NDH-a (NDH - Nezavisna Država Hrvatska osnovana je 10. travnja 1941. nakon raspada i kapitulacije Kraljevine Jugoslavije. Država je praktično bila pod protektoratom Sila osovine. Državom je vladao vođa ustaškoga pokreta poglavnik Ante Pavelić. NDH je također bila teritorijalni kondominij Njemačke i Italije, dok su neka ranija hrvatska područja poput sjeverne Dalmacije direktno okupirana i anektirana od strane Italije pod čijom su kontrolom bili sve do pada Benita Mussolinija. Vezivanje ustaša za fašizam, provođenjem rasnih i vjerskih progona i zločina nad pojedinim slojevima stanovništva, te predaja Dalmacije Italiji do kraja su kompromitirali sam ustaški pokret i uništili ideju da se bilo kakva hrvatska država može trajnije temeljiti na načelima ustaškoga pokreta.).

Kr. Hrvatsko-Slavonsko-Dalmatinski zemaljski arhiv objavljivao je između dva svjetska rata Vjesnik. Na koricama broja IX/X iz 1941. g. vidljivo je kako je Vjesnik postao Viestnik Hrvatskog državnog arhiva u Zagrebu, a isti arhiv objavio je 1945. g. broj XI Vjesnika.

Viestnik HDA, 1941. g.

Viestnik HDA, 1945. g.

RH je 1997. g. donijela Zakon o arhivskom gradivu i arhivima³ i relevantne podzakonske akte. Javnim arhivskim ili registraturnim gradivom smatra se gradivo nastalo djelovanjem i radom tijela državne vlasti, tijela jedinica lokalne samouprave i uprave, javnih ustanova i javnih poduzeća, trgovačkih društava koja su nastala iz bivših javnih poduzeća, javnih bilježnika i drugih osoba koje obavljaju javnu službu ili imaju javne ovlasti. Javnim gradivom smatra se i arhivsko gradivo nastalo djelovanjem privatnih pravnih i fizičkih osoba u obavljanju javnih ovlasti ili u obavljanju javne službe i u državnom vlasništvu. Javno arhivsko i registraturno gradivo je neotuđivo. Stvaratelji i imatelji javnoga arhivskog i registraturnoga gradiva dužni su, između ostalog, gradivo savjesno čuvati u sredenom stanju i osiguravati od oštećenja do predaje nadležnom arhivu.

3. Narodne novine broj 105 iz 1997. g., 64/00, 65/09. Narodne novine, službeno glasilo RH, besplatno su dostupne na: <http://narodne-novine.nn.hf>.

Stručne poslove u arhivima obavlja stručno osoblje u zvanjima: arhivski tehničar, viši arhivski tehničar, arhivist, viši arhivist i arhivski savjetnik, kao i njima odgovarajuće osoblje u konzervatorskoj i restauratorskoj struci, reprografiji i mikrografiji, te zaštiti audiovizualnog i filmskog arhivskog gradiva. Arhivist je osoba koja ima fakultetsko obrazovanje, jednu godinu radnog iskustva u struci i položen stručni ispit za zvanje arhivist. Arhivom upravlja ravnatelj, kojim mora imati fakultetsku diplomu, položen stručni ispit iz arhivske struke, objavljene vrijedne stručne ili znanstvene radove i odlikuje se stručnim, radnim i organizacijskim sposobnostima. Iznimno se za ravnatelja arhiva može imenovati osoba koja nije položila stručni ispit iz arhivske struke, ako se na temelju dosadašnjeg rada može očekivati da će s uspjehom voditi arhiv i uz obvezu polaganja stručnog ispita u roku od dvije godine od dana imenovanja. Ravnatelja HDA imenuje i razrješava Vlada RH, na prijedlog ministra kulture. Ravnatelje područnih državnih arhiva imenuje i razrješava ministar kulture.

Hrvatsko arhivsko vijeće savjetodavno je tijelo ministra kulture koje obavlja savjetodavne i određene stručne poslove u arhivskoj djelatnosti: raspravlja o općim pitanjima iz područja arhivske djelatnosti, daje preporuke i mišljenja o unapređenju djelatnosti, daje mišljenje o korištenju arhivskog gradiva u arhivima prije isteka predviđenoga roka i td.

Hrvatsko arhivsko vijeće ima 11 članova koje se imenuje na četiri godine. Članove Hrvatskoga arhivskog vijeća imenuju: Ministarstvo kulture, Ministarstvo uprave, Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo obrane, Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo znanosti i tehnologije, Hrvatska biskupska konferencija, Hrvatsko arhivističko društvo, a HDA imenuje svoga ravnatelja. Stručne i administrativne poslove za Hrvatsko arhivsko vijeće obavlja HDA.

31. ožujka 1994. g.⁴, za člana Hrvatskoga arhivskog vijeća imenovan je general Praljak. Slobodan Praljak hrvatski je političar i general HVO-a (HVO - Hrvatsko vijeće obrane je bio službena oružana snaga Hrvatske Republike Herceg-Bosne i glavna oružana snaga hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini za vrijeme rata u BiH). Nalazi se među šest hrvatskih političara i časnika koji su se dragovoljno odazvali pozivu na suđenje pred međunarodnim sudom za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije (ICTY), zbog optužbe za ratne zločine u ratu u BiH. S. Praljak bio je član Hrvatskog arhivskog vijeća do 11. srpnja 1995. g.⁵

23. ožujka 1995. g.⁶ Arhiv Instituta za suvremenu povijest pripojen je Hrvatskom državnom arhivu, a zbirka arhivske građe Arhiva Instituta postaje sastavnim dijelom arhivskog fundusa HDA. Arhiv Instituta za historiju radničkog pokreta Hrvatske (IHRPH) nastao je od Historijskog odjeljenja Centralnog komiteta KPH. To je odjeljenje osnovano 1949. sa svrhom prikupljanja i sređivanja arhivskoga gradiva koje se odnosi na povijest radničkoga pokreta, Komunističke partije i rata 1941-1945. Godine 1955. prerasta u Historijski arhiv CK SKH. Arhiv za historiju radničkog pokreta osnovan je 1957. kao samostalna ustanova koja je imala odsjek arhiva, odsjek dokumentacije i biblioteku. Nakon što je 1961. osnovan Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske (od 1990. Institut za suvremenu povijest), Arhiv ulazi u njegov sastav.

HDA je 1995. g. pokrenuo publikaciju *Fontes*, čija je osnovna zadaća objavljivanje izvornoga arhivskog gradiva značajnog za hrvatsku povijest.

Hrvatsko arhivsko vijeće, a na prijedlog HDA, trebalo je do kraja srpnja 2003. g. donijeti opći (Opći popis s rokovima čuvanja je popis vrsta gradiva s rokovima čuvanja koji se odnosi na gradivo nastalo ili zaprimljeno obavljanjem administrativnih odnosno općih poslova.) i granske (Granski popis je popis vrsta gradiva s rokovima čuvanja koji se odnosi na gradivo nastalo ili zaprimljeno obavljanjem pojedine vrste djelatnosti.) popise gradiva. Popisi do danas nisu objavljeni.

3. prosinca 2004. g. donesen je Zakon o Hrvatskom memorijalno-dokumentacijskom centru Domovinskog rata⁷. Centar se osniva radi prikupljanja, sređivanja, čuvanja, zaštite, te stručnog i znanstvenog istraživanja dokumentacije i svih podataka vezanih uz Domovinski rat, istraživanja istine

4. NN 31/1994.

5. Prema informaciji Hrvatskog državnog arhiva od 2. 12. 2010. g., Klasa: UP/I-032-03/10-07/03, Urbroj: 565-01-01-4.

6. NN 22/95.

7. NN 178/04.

o Domovinskom ratu i upoznavanja javnosti u zemlji i svijetu s utvrđenim činjenicama. Centar se osniva kao javna znanstvena ustanova⁸ - specijalizirani arhiv i od interesa je za RH. Sukladno čl. 8. Zakona arhivi te druge pravne i fizičke osobe koje raspolažu dokumentacijom nastalom u Domovinskom ratu ili vezanom uz rat, dužne su je predati Centru.

1. siječnja 2010. g. Vlada RH donijela je Uredbu o uredskom poslovanju, prvu od osamostalji-
vanja zemlje⁹. Stupanjem na snagu ove uredbe prestaje važiti uredba iz 1987. g.

U rujnu 2010. g. tjednik *Novosti* objavio je članak o sukcesiji arhivskog gradiva nastalog radom bivših jugoslavenskih tijela, ili pohranjenog u arhivima u Beogradu, u razdoblju 1918. - 1991. g.: „Kada se u domaćim medijima povede razgovor o postupku sukcesije zajedničke imovine federativnih jedinica u sastavu pokojne SFR Jugoslavije, ... Pisana građa, međutim, kao da je zaboravljena, i čini se kao da ovdje nikoga više ne zanimaju arhivirani dokumenti saveznih i republičkih te regionalnih institucija ili, pak, banovinskih, zavnohovskih, endehazijskih; ukratko rečeno, sve iz razdoblja od 1918. do 1991. godine. Upada u oko činjenica da se radi o povijesnom razdoblju koje danas izaziva najviše tzv. kontroverzi, mada je već po prirodi stvari iz njega preostalo najviše sačuvane pisane historijske građe.“ Autor članka razgovarao je i s ravnateljem HDA: „Srećom, u Hrvatskom državnom arhivu ljubazno su nas primili te nas obavijestili o dosad (ne)postignutim koracima. Ravnatelj te ustanove Stjepan Čosić pojasnio nam je kako dioba arhivske građe ustvari ovisi o bitno širem kontekstu ukupne sukcesije, a potonja o delikatnim odnosima između dviju zemalja koje su prije desetljeća i pol ratovale, pa ni njihovi recentni odnosi nisu uvijek idealni. „Da se to tiče isključivo sukcesije arhiva, mogli smo odavno završiti posao. Uostalom, suradnja između samih arhivskih institucija u te dvije države iznimno je uspješna. S druge strane, logično je da se u postupku sukcesije Srbiji najmanje žuri, jer ona ne potražuje arhivsku građu, nego čeka da određeni dio iste vrati drugim zemljama. Tako možemo protumačiti i činjenicu da Srbija još nije odredila svog ministarskog predstavnika za provedbu Aneksa D, pa smo se u međuvremenu posvetili detaljnijem upotpunjavanju popisa građe koju potražuje Hrvatska. Nedavno sam obaviješten da će se u dogledno vrijeme predstavnici zemalja sljednica ipak okupiti u punom sastavu, te će postupak konačno zaživjeti. Ali, želio bih vas podsjetiti da svejedno nije posrijedi nikakva izvanredna situacija, jer čak i postupak disolucije Austro-Ugarske još uvijek traje - rekao nam je Čosić.“

U istom članku ističe Hrvoje Klasić sa Filozofskog fakulteta u Zagrebu ističe: „Pri izradi svog magisterija i doktorata u 90-postotnom dijelu posla služio sam se građom iz beogradskih arhiva. Uvjeti za rad su tamo izvanredni, osoblje je izuzetno susretljivo, što me automatski tjera na kritičnost prema situaciju u Hrvatskom državnom arhivu, gdje je sve skupa veoma komplicirano i nesređeno, pa nam je i građa teže dostupna nego u Beogradu. Da bismo radili u Beogradu, međutim, moramo platiti put do tamo, smještaj, kopiranje itd. To ne bi bio problem da ne znam kako je riječ i o mojoj imovini, kao građanina Hrvatske, pa očekujem da ona jednom stigne u Zagreb. Ali, to me saznanje opet navodi ka činjenici da svaki put u Arhivu Jugoslavije nailazim na marljive kolege iz Ljubljane i Skopja, koji uporno kopiraju materijal, da ne bi čekali sukcesiju skrštenih ruku, te se pitam zašto naši ne učine to isto. Možda se u nas na razdoblje socijalističke Jugoslavije gleda potcjenjivački, a tako i na pripadajuću arhivsku građu. Općenito govoreći, ponavljam da mi je stalo da se ta građa dostavi u Zagreb, no s obzirom na sve nedostatke koje ovdje bilježim, nerijetko mi pada na pamet da bi možda ipak bilo bolje da ostane u Beogradu. Putovanje do Beograda često je jednostavnije i prihvatljivije od uvjeta za rad u Zagrebu.“

Danas, 2011. g., uz Hrvatski državni arhiv, koji je središnja i matična arhivska ustanova, postoje područni državni arhivi u Bjelovaru, Dubrovniku, Gospiću, Karlovcu, Križevcima, Osijeku, Pazinu, Rijeci, Sisku, Slavonskome Brodu, Splitu, Šibeniku, Varaždinu, Virovitici, Vukovaru, Zadru, Zagrebu, te Državni arhiv za Međimurje. Arhivi u Gospiću, Šibeniku, Vukovaru, Križevcima i Virovitici, kao i arhiv za Međimurje osnovani su nakon osamostaljičala RH. U RH ne postoje privatni arhivi (sveučilišni arhivi, gospodarski arhivi, arhivi vjerskih zajednica, arhivi banaka i dr.).

Ovog je proljeća Hrvatska potresala prvostupanjska presuda ICTY-a u Den Haagu hrvatskim generalima Anti Gotovini, Ivanu Čermaku i Mladenu Markaču. Tijekom suđenja glavni haški tužitelj,

8. Na web stranici Centra navedeno je kako Centar ima 14 djelatnika, od čega 12 s fakultetskom diplomom, doktor znanosti je jedino ravnatelj, dok su dvije djelatnice magistrice.

9. NN 7/2009.

Serge Brammertz, tražio je topničke dnevnik iz operacije Oluja 1995. g. Zagreb nije predao ali ni objasnio kako je izgubio dokumente vezane za operaciju Oluja koje je zatražilo tužiteljstvo Haaškog suda. Nestanak dnevnika do danas nije razjašnjen.

Rad ICTY-a doveo je u fokus interesa i transkripte i audiozapise Tuđmanovih (Dr. Franjo Tuđman (1922.-1999.) general-major JNA, povjesničar i prvi predsjednik samostalne RH) razgovora: tko je transkripte isporučio Haagu, te tko je sve pročešljao i uklonio pojedine transkripte i dokumente iz Ureda predsjednika potkraj 1999. i početkom 2000. g. Riječ je o razdoblju od 1. studenog 1999. g. kad je Tuđman u teškom stanju prebačen u bolnicu Dubrava, iz koje više nije izašao živ, do 18. veljače 2000. kad je ured na Pantovčaku preuzeo novoizabrani šef države, Stjepan Mesić. Selektivno čišćenje arhiva na Pantovčaku, prema onome što su mediji u to doba javljali, otpočelo je već nakon 1. studenog 1999. kad je Tuđman prevezen u bolnicu. Čim je u veljači 2000. g. došao na Pantovčak, Mesić je oformio vlastitu Komisiju kojoj je zadaća bila pregledati i popisati zatečenu arhivsku građu. Imala je deset članova, a na čelu joj je bio prvi predstojnik Mesićeva kabineta, arhitekt Damir Vargek. Već površna usporedba popisa dokumenata koji su, prema protokolu Tuđmanova šefa kabineta Gordana Radina, ušli u Tuđmanov ured s onim što je u Uredu u veljači 2000. zatečeno, pokazala je da dio dokumenata iz Tuđmanova doba nedostaje. Stjepan Mesić opisuje da su dokumenti bili doslovno razbacani po cijelome Uredu te da se iz zatečenih zapisnika mogli utvrditi da je Jarnjak osobno čitao i izdavao one transkripte koji su mu se činili, iz raznih razloga, zanimljivima. Riječ je o zapisnicima sa sjednica Vijeća obrane i nacionalne sigurnosti (VONS), predsjedništva Hrvatske demokratske zajednice (HDZ)... Dio tih transkripata preuzeo je Vladimir Šeks, drugi Miroslav Tuđman, dok je treći dio na čudan način nestao. Radi se o gotovo 400 transkripata koji su odlukom tadašnjeg predstojnika Ureda predsjednika i člana komisije za raspoređivanje dokumenata Ivica Kostovića kvalificirani kao "osobna zaostavština" i "stranačko naslijeđe." Vladimir Šeks i Miroslav Tuđman su u ime stranke i obitelji Tuđman preuzeli veći dio transkripata. Mada obilježeni kao privatni, većina zapisi odnose se na Tuđmanove razgovore s tada najmoćnijim pojedincima u državi. Unatoč najavama Račanove vlade da će početkom 2001. g. nadopuniti odluku o selidbi Tuđmanovih materijala u HDA arhiv i ozakoniti zahtjev za povratom "privatnih transkripata" koji su završili u rukama HDZ-a i Tuđmanove obitelji, to se nije dogodilo. Štoviše, slučaj gotovo da se i nije spominjao sve donedavno, kada je bivši predsjednik Stjepan Mesić demantirao izjave iz HDZ-a prema kojima je na početku prvog mandata preuzeo svu dokumentaciju F. Tuđmana. U javnosti se ponovo vode polemike tko je kriv ili zaslužan za to što su transkripti dospjeli u Haag i postali dokaz tužiteljstva, je li pritom poštivana propisana procedura, a postavljaju se i pitanja zašto su transkripti uopće nastali i kako se s njima postupalo neposredno nakon Tuđmanove smrti. Autentičnost transkripata istraživalo je Državno odvjetništvo, ICTY i odvjetnici generala Ante Gotovine.

Pučanstvo Hrvatske intenzivno se bavilo presudama generalima, odnosno pitanjem topničkih dnevnika i predsjedničkih transkripta. Hrvatski arhivisti se, u načelu, nisu uključili u javnu raspravu o topničkim dnevnicima i transkriptima. Kontaktirala sam kolega iz više hrvatskih arhiva, i svi su sa žaljenjem istakli kako ne znaju (dopuštajući mogućnosti da im je nešto iz medija promaklo) da su se HDA ili Hrvatsko arhivističko društvo uključili u raspravu o autentičnosti, predaji gradiva, pravu korištenja i sl. iako je, po svima, struka svakako trebalo reagirati. Propuštena je dobra prilika širu javnost upoznati s važnosti gradiva i u pozitivnom smislu afirmirati rad arhiva.

Arhivska služba u RH organizirana je sukladno devetnaestostoljetnom poimanju arhiva. No, ova uloga - profesionalnih čuvara nacionalne povijesti i identiteta - nije do kraja savladana. Iako Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu obrazuje arhiviste, diploma iz arhivistike nije obvezni uvjet za mjesto arhiviste ili ravnatelja arhiva. Već se osam godina kasni s donošenjem općeg i granskih popis gradiva, koji bi nearhivistima olakšali razaznavanje što je arhivsko gradivo. Zabrinjavajuće je da HDA, matična i središnja arhivska institucija u RH, ne zna i/ili u javnost ne iznosi bazične podatke (nazivi kroz povijest) o samom sebi. Društvo financira arhive, i ukazuje im povjerenja, ne bi li bili brana straha pojedina, cjelokupnog društva i javnosti, od zaborava i zaboravljanja. Obavljaju li arhivi savjesno i uredno svoju zadaću?

Tijekom 20. st. broj arhivskih ustanova i zaposlenika povećava se sa svakom novom vlašću. Jesu li povećanja posljedica istinske brige za arhivalije, ili bujanja administracije, ili želje svake nove države da se, pa i osnivanjem pripadajućih institucija, potvrdi kao samostalna zemlja? Je li identičan naziv HDA tijekom NDH i danas jedan od odraza suvremenih trendova povijesnog revizionizma? Osnivan-

je i zadaća Hrvatskog memorijalno-dokumentacijskog centra podsjeća na osnivanje i zadaću Arhiva Instituta za historiju radničkog pokreta Hrvatske. Hoće li jednog dana, kada se iscrpi zanimanje za Domovinski rat, kao što se s osamostaljenjem RH iscrpilo zanimanje za radnički pokret, Centar prestatiti postojati kao samostalna ustanova? S arhivističke gledišta zbunjuje odredba relevantnog zakona kako su arhivi i druge pravne i fizičke osobe, koje raspoložu dokumentacijom nastalom u Domovinskom ratu ili vezanom uz rat, dužne dokumentaciju predati Centru jer otvara pitanje poštivanja temeljnih arhivističkih načela poštivanja fonda i prvobitnog reda.

Hrvatsko arhivsko vijeće nema predstavnike fakulteta koji obrazuje buduće arhiviste, organizacija civilnog društva, manjina, a od crkvenih organizacija zastupljen je isključivo predstavnik dominantne vjere, što se može smatrati privilegiranjem Katoličke crkve suprotnim odredbama Ustava RH¹⁰ koji jasno proklamira jednakost, prava i slobode, neovisno o rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri ...

Zakon o arhivskom gradivu i arhivima određuje javnim arhivskim gradivom arhivsko gradivo nastalo djelovanjem privatnih pravnih i fizičkih osoba u obavljanju javnih ovlasti ili u obavljanju javne službe i u državnom vlasništvu. Uznemiravajuća je činjenica da su javni dokumenti uz Ureda predsjednika RH predani stranci na čijem je čelu bio pokojni predsjednik i njegovoj obitelji.

Hrvatski se arhivi u popriličnoj mjeri drže po strani i „nevidljivi“ su široj javnosti. Kako će se takav stav odraziti na pravo sadašnjih i narednih generacija na gradivo i objektivnu memoriju? Hoće li buduću istraživači umjesto arhivskog koristiti bibliotečno gradivo i tisak jer su bolje sačuvani, lakše pretraži i daleko dostupniji?

Hrvatska je više desetljeća u gospodarskoj krizi, s visokom stopom nezaposlenosti. Zaposlenje u državnoj instituciji sa sobom donosi sigurnost radnog mjesta, redovita primanja, regulirana prava iz radnog odnosa i sl. Osobe koje primaju osobni dohodak iz državnog proračuna, u načelu, teško mogu ostati bez posla i na taj im se način tlo pod nogama ne može izmaknuti. Ugrožava li strah za egzistenciju profesionalni integritet arhivista?

Neosporno je da arhivi jesu financirani iz državnog proračuna i da su se kao takvi dužni držati Ustava i prava i poštivati pravni poredak Republike Hrvatske. Ali, globalizacija, društvene i ekonomske promjene, veći zahtjevi korisnika, te novi pravci u arhivskoj teoriji od arhiva traže preuzimanje nove, aktivne uloge stvaratelja i čuvanja sjećanja društva u cjelini. Aktivna uloga zahtijeva da arhivi budu *at the front end*, štite pravo na sjećanje i pravo na zaborav svih slojeva i grupa društva i nacije. RH je od bivše SFRJ „naslijedila“ loš stav prema uredskom i arhivskom poslovanju. Iako Ustav RH posebice štiti stvari od osobitog kulturnoga i povijesnoga značenja nema razvijene svijesti da je današnje tekuće gradivo budući spomenik kulture. Društvima u tranziciji potrebna je istina i suočavanje s prošlošću, u čemu je uloga arhiva nezaobilazna. Čini se kako ovu zadaću hrvatski arhivi tek trebaju shvatiti i savladati.

Literatura i web izvori

DVORNIK, S. *Akteri bez društva : Uloga civilnih aktera u postkomunističkim promjenama*. Fraktura, Heinrich Boll Stiftung : Zagreb, 2009.

HEĐBELI, Ž. 45. *obljetnica Hrvatskog arhivističkog društva (1945-1999)*. Arhivski vjesnik. God. 42(1999)., str. 321-348.

HEĐBELI, Ž. *Institucije državne uprave Republike Hrvatske od 1990. do 2004. godine*, 2007., doktorska disertacija, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

HEĐBELI, Ž. *Položaj, uloga i promjene pismohrana i arhiva kao posljedica širenja elektroničke uprave*. Zagreb : Filozofski fakultet, 2005., magistarski rad. <http://www.iias-trieste-maribor.eu/fileadmin/pubblizzazioni/Hedbeli.swf>

http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page, (last visit III.2011).

<http://hjp.srce.hr/index.php?show=search> (Hrvatski jezični portal (HJP)), (last visit IV.2011).

http://hr.wikipedia.org/wiki/Glavna_stranica, (last visit III. 2011).

10. NN 85/2010.

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:njxrIXtZ6WUJ:www.vjesnik.hr/ArticlePrint.aspx%3FID%3DC4C68B79-6431-413A-9B94-F3AFA608815F+transkripti+autenti%C4%8Dnost+hrvatski+dr%C5%BEavni+arhiv&cd=1&hl=hr&ct=clnk&clicent=gmail&source=www.google.com>, (last visit 01.06.2011).

<http://www.arhiv.hr/hr/izdavstvo/fs-ovi/izdanja.htm>, (last visit 01.07.2011).

http://www.centardomovinskograta.hr/o_centru.html, (last visit 07.07.2011).

<http://www.dnevnik.ba/novosti/svijet/sd-tajnoviti-brammertzov-posjet-hrvatskoj>, (last visit 09.05.2011).

<http://www.ffzg.hr/infoz/hr/index.php/katedre/arhivistika-i-dokumentalistika>, (last visit 30.06.2011).

<http://www.ictj.org/sites/default/files/ICTJ-Global-Newsletter-April-2011-English.pdf>, (last visit IV.2011).

http://www.isp.hr/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1, (last visit 07.07.2011).

<http://www.jutarnji.hr/bivsi-predsjednik-stjepan-mesic--pristup-transkriptima-su-imali-svi/940997/>, (last visit 22.4.2011).

<http://www.jutarnji.hr/template/article/article-print.jsp?id=923757>, (last visit 08.92.2011).

<http://www.jutarnji.hr/uklonjena-dokumentacija-iz-ureda-predsjednika--dok-je-franjo-tudman-lezao-u-bolnici--vrh-hdz--a-je-uzeo-vazne-dokaze/942673/>, (last visit 30.4.2011).

<http://www.nacional.hr/clanak/107721/ove-su-transkripte-hdz-ovci-otudili-iz-ureda-franje-tudmana>, (last visit 10.5.2011).

<http://www.nacional.hr/clanak/11237/bajic-istrazuje-autenticnost-brijunskog-transkripta>, (last visit 21.12.2004).

<http://www.portaloko.hr/clanak/brammertz-suradnja-super-ali-gdje-su-topnicki-dnevnici/0/12786/>, (last visit 25.05.2011).

<http://www.rnw.nl/international-justice/article/croatia-unpopular-judgement>, (last visit 27.04.2011).

<http://www.rnw.nl/international-justice/article/geoffrey-nice-your-service>, (last visit 13.04.2011).

<http://www.snv.hr/tjednik-novosti/562/nikako-iz-arhiva-u-pismohranu>, (last visit 24.09.2010).

<http://www.vecernji.hr/vijesti/brammertz-zagreb-nije-objasnio-kako-je-izgubio-dokumente-oluji-clanak-219311>, (last visit 24.11.2010).

<http://www.vjesnik.hr/Article.aspx?ID=164A14EF-F1ED-457E-8EA8-05B77B051105>, (last visit 01.06.2011).

<http://www.zamirzine.net/spip.php?article10654>, (last visit 28.04.2011).

http://www.zamirzine.net/spip.php?page=printe_id_article=10488, (last visit 10.02.2011).

Jedna povijest, više historija : dodatak udžbenicima s kronikom objavljivanja. Zagreb : Documenta Centar za suočavanje s prošlošću, 2007.

Odluka o pripajanju Arhiva Instituta za suvremenu povijest Hrvatskom Državnom Arhivu (NN 22/95).

PAVELIĆ, B. *Opsada Mostara okrutnija od opsade Sarajeva.* Novi list : Pogled, 12.02.2011., str. 10.

Pravilnik o vrednovanju te postupku odabiranja i izlučivanja arhivskog gradiva (NN 90/02).

PUHOVSKI, Ž. *Uporaba povijesti u tvorbi kolektivnoga identiteta, u Zbilja i kritika : posvećeno Gaji Petroviću.* Zagreb : Antibarbarus, 2001., str. 169 - 180.

SVENDSEN, L. *Fr. H. Strah.* Zagreb : TIM press. 2010.

SUMMARY

During the XX century by each new administration number of Croatian archival institutions and archivist has increased. Is that enlargement caused by real care about archival records or by administrations growth? Or does every news state wish to confirm itself even by establishing relevant institutions? Croatian archives rather keep to themselves and are „invisible“ to the public. What will be the influences of such attitude on today's and future generations' rights on records and unbiased memory? Will future researchers have to use, instead of archival records, papers and books because those records are better preserved, easier to retrieve and far more accessible? Economic crisis and unemployment are typical for countries in transition. Does existential fears endanger archivists' professional integrity? Globalization, economical and social changes, users' growing demands and new

direction of archival science demand that archives take new, active role as creators and keepers of the whole society memory. Active role demands from archives to be at the front end, protect right to remember and right to forget of all ranks and groups of society and nation. Croatia has inherited from the former Yugoslavia bad attitude towards archives and records management. Although Croatian Constitution gives special protection to goods of special cultural and historic significance there is no developed conscience that today's records are future monuments of culture.

Original scientific article

Submitting date: 13.07.2011

Acceptance date: 19.07.2011